

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะ
สู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

**The PAR-Based Study of Community Residents'
Participation in Their Implications of Dharma-Oriented Process through
Strengthening Patients' Mental Treatment**

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และคณะ*

Phramahaphanuwat Patibhannamethee, Group-author

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ 2. เพื่อวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

จากการศึกษา พบว่า ปัญหา อุปสรรคที่พบในการจัดโครงการฯ มีด้วยกัน 3 ปัญหา ก็คือ 1. ปัญหาด้านบุคลากร 2. ปัญหาด้านเวลา 3. ปัญหาด้านกิจกรรม จากการวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและจิตอาสาในการดูแลผู้ป่วย เป็นการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำเอาปัจจัยและแหล่งประโยชน์ที่เป็นบุคคล ชุมชน มามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย เนื่องจากการดูแลผู้ป่วยเป็นการดูแลที่ซับซ้อน เป็นการให้แหล่งประโยชน์ในชุมชน โดยการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันเกิดจากการสร้างคนในชุมชนของตนเอง ให้มีความรู้ เกิดความตระหนัก มีทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อจัดระบบการดูแลผู้ป่วย อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายเกิดการประสานงาน ส่งต่อข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, การมีส่วนร่วม, กระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

Abstract

The research on a study of the value of stucco art within temples of Lampang people has the following objectives; 1) to study the perception of the value of stucco art within temples of Lampang people, and 2) to study the creating value and cultural values of stucco arts within temples

* พระอธิการสุชาติ จันทสโร, ศีลาววัฒน์ ชัยวงศ์

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

of Lampang residents. This research is a Qualitative Research using structured interview. The results found that the stucco art has expressed the ability and wisdom of the creator by using self's wisdom or ancestral succession and inserting their creative ideas as well as faith and the doctrine of Buddhism both in Dhamma puzzle or strange shape's form, and most of the stories have Buddhist beliefs as well. The stucco artwork reflects the religious values and animal pictures which molding it together with angels such as Giant, Shiva, Indra, Brahma, Vishnu, and novels' animals in Himmapan Forest. The cultural value creation of stucco art can be summarized in six areas as following; Fine arts, Painting, Sculpture, Architecture, Literature, and culture. The cultural value creation of stucco art which caused the value or price of the stucco creation is determined by the set of values in three areas as following; Tourism promotion, Monetization, and Training.

Key words: value, stucco art, perception.

บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง จังหวัดลำปาง มีพันธกิจด้านบริการวิชาการแก่สังคม และตระหนักถึงความสำคัญของการนำพระพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ ผสมผสานไปพร้อมๆ กับการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยจัดทำโครงการ “นิสิตจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ตามแนววิถีพุทธ”¹ เพื่อดำเนินกิจกรรมสำหรับฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ป่วย ที่มีความทุกข์ทรมานด้านร่างกายและด้านจิตใจ จากความเจ็บป่วยของตนเองหรือบุคคลอันเป็นที่รัก

โครงการนิสิตจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2555 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติสามารถปฏิบัติศาสนกิจและพิธีกรรมต่างๆตามความเชื่อของแต่ละบุคคล ได้สำเร็จเหมือนอยู่ที่บ้าน โดยไม่ขัดต่อแผนการรักษาของแพทย์ มีความผาสุกด้านจิตวิญญาณ คลายความวิตกกังวล มีพลังและกำลังใจที่จะต่อสู้กับภาวะคุกคามของโรคต่อไป มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนผู้ป่วยด้วยกัน และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยในและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแผนกอื่นๆ มากขึ้น และมีความเป็นกันเองมากขึ้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยในมีความรู้สึกที่ดีต่อการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง และให้นิสิตมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะได้บริการสังคม สามารถนำเอกลักษณ์ที่พึงประสงค์ไปปฏิบัติได้จริง

ลักษณะของกิจกรรมในโครงการเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ศูนย์ลำปาง ให้มีสุขภาพทางจิต มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับโรคร้าย แม้บางโรคไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ก็จะทำให้ผู้ป่วยมีความสุขใจในบุญกุศลหรือกิจกรรมที่ร่วมทำกับนิสิต เป็นการสะสมเสบียงบุญไว้ใช้ในสัมปรายภพตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา เนื่องจากกิจกรรมที่นิสิตกับผู้ป่วยได้ทำร่วมกันล้วนสอดคล้องกับคติความเชื่อและเป็นประเพณีปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน เช่น จัดสิ่งแวดล้อมส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา จัดงานวันสงกรานต์และวันขึ้นปีใหม่ไทยสานสัมพันธ์สายใยครอบครัวใส่ใจวิถีพุทธ และปฏิบัติศาสนกิจ/ปฏิบัติตามความเชื่อของผู้ป่วยและญาติตามแนววิถีพุทธที่ไม่ขัดต่อแผนการรักษาของแพทย์ เช่น

---

¹ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, “สรุปโครงการนิสิตจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ตามแนววิถีพุทธ ประจำปีงบประมาณ 2558.”, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 2558 (อัดสำเนา), หน้า 92.

ทำบุญตักบาตรเช้าทุกวันศุกร์ ทำวัตรสวดมนต์ ฝึกทักษะการคลายเครียด ผูกแขนให้พรในเทศกาลต่างๆ นิมนต์พระสวดมนต์ให้พรผู้ป่วยระยะสุดท้าย ให้คำปรึกษาการบริหารกาย จิต สมาธิบำบัด และติดตามเยี่ยมผู้ป่วยเรื้อรัง/ระยะสุดท้าย

จากผลการประเมินโครงการฯ ประจำปีงบประมาณ 2556² พบว่า ผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วยตลอดจนแพทย์ผู้ทำการรักษา มีความพึงพอใจการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานทำให้ผลการดำเนินงานต้อยประสิทธิภาพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดจากตัวนิสิตที่เข้าร่วมโครงการขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่ทำ ตลอดจนขาดความเข้าใจในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยให้ถูกต้องตามหลักวิชาทางการแพทย์ และทางวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางได้พัฒนาศักยภาพของพระนิสิตมาโดยตลอดเพื่อ พัฒนาพระนิสิตให้เกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานควบคู่กันไปโดยวิธีการให้ความรู้และหรือวิธีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะและทัศนคติซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้นรวมทั้งการใช้วิธีการจูงใจและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำความรู้ความเข้าใจทักษะและทัศนคติที่ได้จากการพัฒนาไปใช้ให้เกิดประโยชน์³ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสมตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ สำเร็จประโยชน์ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย สามารถลงภาคปฏิบัติสู่ชุมชนในพื้นที่ในจังหวัดลำปางได้

จากข้อความข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ และเพื่อวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำรูปแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ
2. เพื่อวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำรูปแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดลำปาง โดยศึกษาครอบคลุมถึงปัญหา และวิเคราะห์หาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical generalization) สำหรับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นอย่างไม่เป็นทางการในพื้นที่ศึกษาและศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ เพื่อนำมาประกอบการเขียนงานวิจัย สำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ หลังจากการตรวจสอบเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนำธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ

² อ่างแล้ว. "สรุปโครงการนิสิตจิตอาสาธรรมะสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธประจำปีงบประมาณ 2558.", หน้า 92

³ ศุภชัย ยาวะประภาษ, การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย : กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาทองจำกัด. 2547). หน้า 175

โดยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน⁴ คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ขั้นที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นที่ 3 ประเมินผลการวิจัย สำหรับการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล⁵ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า โดยเริ่มตั้งแต่ขณะเก็บข้อมูล การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ที่นำมาบันทึก รวมทั้งกิริยาท่าทาง พฤติกรรม บรรยากาศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำมาประกอบการแปลความหมายร่วมกันกับการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลายๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี investigator triangulation แล้วนำกลับไปให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงตามที่ผู้ให้ข้อมูลบอก

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครระดมผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธไปปฏิบัติลงสู่ชุมชน พบว่าผู้ป่วยที่พบในชุมชนมี 2 ลักษณะป่วย กับเสียชีวิต ทุกคนที่ป่วยย่อมมีสภาวะจิตใจที่ย่ำแย่กว่าคนปกติ เกิดความวิตกกังวล กลัวการอยู่โรงพยาบาลในระยะเวลาที่ยาวนาน จนไม่มีใครดูแลครอบครัวที่อยู่ทางบ้าน และโรคที่ผู้ป่วยมีความกังวล คือ โรคเอดส์ และโรคมะเร็ง ซึ่งผู้ป่วยที่เป็นโรคเหล่านี้ไม่สามารถปรับสภาพอารมณ์ได้ ยอมรับในตัวเองไม่ได้ที่จะต้องมาใช้ชีวิตในระยะสุดท้าย รวมไปถึงญาติของผู้ป่วยที่จะต้องมีการเครียด สภาวะจิตใจไม่ต่างกับผู้ป่วย จากข้อความข้างต้นถือว่าเป็นงานที่หนักของบุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนประชาชนในชุมชนที่ร่วมโครงการ ประชาชนในชุมชนที่เป็นจิตอาสา ซึ่งต้องปฏิบัติตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมีไหวพริบ ปฏิภาณ ในการเข้าหาผู้ป่วยที่เป็นโรคต่างๆ ที่หลากหลายกันไป ปัญหา อุปสรรคที่พบในการจัดโครงการฯ มีด้วยกัน 3 ปัญหา ก็คือ 1. ปัญหาด้านบุคลากร 2. ปัญหาด้านเวลา 3. ปัญหาด้านกิจกรรม จากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครระดมผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการฯ และสามารถวิเคราะห์ผล ได้ดังนี้ คือเชื่อมโยงสายใย ในส่วนนี้ ประชาชนในพื้นที่ต้องปฏิบัติโดยการถ่ายทอดเจตคติ ความรู้สึก ความคิดต่อผู้ป่วยในชุมชน ร้อยใจร่วมกัน หลังจากได้ทำความรู้จักสัมผัสพันสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนกับผู้ป่วย แต่ละกลุ่ม ต้องปฏิบัติการโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยในชุมชน และผูกพันต้องใจ เป็นกิจกรรมที่ต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และผลักดันที่จะร่วมกันเป็นเจ้าของ เพื่อแสดงพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน จากการวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครระดมผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและจิตอาสาในการดูแลผู้ป่วย เป็นการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำเอาปัจจัยและแหล่งประโยชน์ที่เป็นบุคคล ชุมชนมีอยู่ มามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย เนื่องจากการดูแลผู้ป่วยเป็นการดูแลที่ซับซ้อน เป็นการให้แหล่งประโยชน์ในชุมชน โดยการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันเกิดจากการสร้างคนในชุมชนของตนเอง ให้มีความรู้ เกิดความตระหนัก มี

---

⁴ Streubert, H. J. & Carpenter, D.R. **Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative**. Philadelphia: J. B. Lippincott Company. 1995.

⁵ Creswell, J. **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods**. 2009.

ทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อจัดระบบการดูแลผู้ป่วย อีกทั้งยังสร้างเครือข่าย เกิดการประสานงาน ส่งต่อข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครระสูผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธไปปฏิบัติลงสู่ชุมชน พบว่าผู้ป่วยที่พบในชุมชนมี 2 ลักษณะ ป่วย กับเสียชีวิต ทุกคนที่ป่วยย่อมมีสภาวะจิตใจที่ย่ำแย่กว่าคนปกติ เกิดความวิตกกังวล กลัวการอยู่โรงพยาบาลในระยะเวลาที่ยาวนาน จนไม่มีใครดูแลครอบครัวที่อยู่ทางบ้าน และโรคที่ผู้ป่วยมีความกังวล คือ โรคเอดส์ และโรคมะเร็ง ซึ่งผู้ป่วยที่เป็นโรคเหล่านี้ไม่สามารถปรับสภาพอารมณ์ได้ ยอมรับในตัวเองไม่ได้ที่จะต้องมาใช้ชีวิตในระสูสุดท้าย รวมไปถึงญาติของผู้ป่วยที่จะต้องมีการเครียด สภาวะจิตใจไม่ต่างกับผู้ป่วย จากข้อความข้างต้นถือว่าเป็นงานที่หนักของบุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนประชาชนในชุมชนที่ร่วมโครงการ ประชาชนในชุมชนที่เป็นจิตอาสา ซึ่งต้องปฏิบัติตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และมีไหวพริบ ปฏิภาณ ในการเข้าหาผู้ป่วยที่เป็นโรคต่างๆ ที่หลากหลายกันไป ซึ่งสอดคล้อง พระอริการไพศาล กิตติภทโท⁶ (2545) กล่าวว่า การบำบัดรักษาต้องดำเนินคู่กันไปทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยด้านจิตใจเป็นวิถีทางที่เหตุผลทางวิทยาศาสตร์รองรับส่งผลให้โรคทางกายหายเร็วหรือไม่ลุกลาม พุทธศาสนาใช้หลักธรรมสังฆธรรม และพระณัฐกิตติ อนารโท⁷ (2551) กล่าวอีกว่า การช่วยแก้ปัญหาในเรื่องความทุกข์ ในเบื้องต้นจะต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องด้วยสติและปัญญาตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงจะสามารถทำให้พ้นจากความทุกข์ได้ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดโครงการฯ มีด้วยกัน 3 ปัญหา ก็คือ 1. ปัญหาด้านบุคลากร 2. ปัญหาด้านเวลา 3. ปัญหาด้านกิจกรรม จากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาสมัครระสูผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการฯ และสามารถวิเคราะห์ผล ได้ดังนี้ คือเชื่อมโยงสายใย ในส่วนนี้ ประชาชนในพื้นที่ต้องปฏิบัติโดยการถ่ายทอดเจตคติ ความรู้สึก ความคิดต่อผู้ป่วยในชุมชน ร้อยใจร่วมกัน หลังจากได้ทำความรู้จักสัมผัสพบปะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนกับผู้ป่วย แต่ละกลุ่ม ต้องปฏิบัติการโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยในชุมชน และผูกพันต้องใจ เป็นกิจกรรมที่ต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และผลักดันที่จะร่วมกันเป็นเจ้าของ เพื่อแสดงพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ประเทือง วงศ์แจ้ง⁸ (2541) กล่าวว่า อาสาสมัครสาธารณสุขทำงานกับกลุ่มเป้าหมายมีเวลาไม่ตรงกัน นอกจากนี้ประสบการณ์ในการเป็นอาสาสมัครน้อย จึงคิดว่าตนเองมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ งานบางอย่างเป็นงาน

⁶ พระอริการไพศาล กิตติภทโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการบำรุงรักษาจิตผู้ป่วย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

⁷ พระณัฐกิตติ อนารโท. “ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

⁸ ประเทือง วงษ์แจ้ง. “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนเรื่องความดันโลหิตสูง: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 2541.

ที่เกินความสามารถต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ จึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านสถานที่
ข้อจำกัดเรื่องสถานที่เยี่ยมไข้ สามารถปฏิบัติได้เฉพาะบางอาคาร และต้องมีเจ้าหน้าที่นำทำกิจกรรมทุกครั้ง
ปัญหาด้านกิจกรรม กิจกรรมที่ทำต่อผู้ป่วยยังไม่มีหลากหลาย

จากการวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพ
จิตอาสาสมัครมาสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและจิต
อาสาในการดูแลผู้ป่วย เป็นการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำเอาปัจจัยและแหล่ง
ประโยชน์ที่เป็นบุคคล ชุมชนมีอยู่มามีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย เนื่องจากการดูแลผู้ป่วยเป็นการดูแลที่
ซับซ้อน เป็นการใช้แหล่งประโยชน์ในชุมชน โดยการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งความสุขเป็นผลประโยชน์
ร่วมกันที่ทุกคนคำนึงถึง กับอันเกิดจากการสร้างคนในชุมชนของตนเอง ให้มีความรู้ เกิดความตระหนัก มี
ทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เพื่อจัดระบบการดูแลผู้ป่วย อีกทั้ง
ยังสร้างเครือข่าย เกิดการประสานงาน ส่งต่อข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องควรเล็งเห็นความสำคัญในการจัดโครงการฯ และ
จัดให้มีกิจกรรม แผนงานรองรับเพื่อนำไปสู่การแปลงเป็นนโยบายของทางโรงพยาบาลลงสู่ชุมชนให้เกิดเป็น
รูปธรรมและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบในชุมชนหลายๆ แห่งให้เห็นถึงความแตกต่างของปัญหา และอุปสรรคตลอด
กระบวนการในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรของโครงการจิตอาสาสมัครมาสู่ผู้ป่วยตาม
แนววิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

ประเทือง วงษ์แจ้ง. “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนเรื่อง
ความดันโลหิตสูง: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 2541.

พระณัฐกิตติ อนารโท. “ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.

พระอธิการไพศาล กิตติภทฺโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ เรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธปรัชญาในการ
บำรุงรักษาจิตผู้ป่วย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545.

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. “สรุปโครงการนิสิตจิตอาสาสมัครมาสู่ผู้ป่วยตามแนววิถีพุทธ ประจำปีงบประมาณ
2558.”, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 2558 (อัดสำเนา), หน้า 92.

ศุภชัย ยาวะประภาส. การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย : กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย. กรุงเทพมหานคร:
จุดทองจำกัด. 2547.

Creswell, J. **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods**. 2009.

Streubert, H. J. & Carpenter, D.R. **Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative**. Philadelphia: J. B. Lippincott Company. 1995.